

Міністерство освіти і науки України
Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра філософських та соціальних наук

СОЦІОЛОГІЧНІ ТРЕНДИ XXI СТОЛІТТЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ КОНЦЕПТ ТА ПРАКТИКА ІННОВАЦІЙ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

(Київ, 28 листопада 2019 року)

ЗМІСТ

АЛЕКСЄЄВА К. І.

Тренд на суспільну модернізацію: постматеріалістична гіпотеза..... 7

БАРАБАШ Р. Я.

Нігілізм як соціальна проблема сучасності.....9

ВОІКО В.С.

The violence in the focus of sociological analysis.....13

БОРОВСЬКА Л.О.

Щодо евристичного потенціалу «критичної соціології».....15

БУЗНИК М. В.

Актуальність формування національно-культурної ідентичності в Україні.....19

ВЕЖИЧАНІН Я. О.

Соціологічний дискурс про вивчення смаків споживачів у суспільстві.....23

ВОЗНЯК В.С.

Інформаційні технології у розвитку освіти.....26

ВОЗНЯК С.С.

Роль ідеальної форми у розвитку простору освіти.....30

ГАЛУЩАК М. С.

Деякі освітні тенденції сучасності.....33

ГЛУШКО Т.П.

Економічний націоналізм: ідеологія соціокультурного прогресу.....36

..

ГУБИЦЬКИЙ Л.В., МЕЛЬНИК Г.М.

Еволюція київської губернії першої половини ХІХ століття: соціальна база.....39

ГУДКОВ С.О., ДРАГОПУЗ В.П.

Концепт «людина» в соціологічному пізнанні.....	42
ГУСЕВА Н.Ю.	
Синдром інформаційної втоми	44
ДЗЮБА Н.В.	
Гендерна ідентичність як соціокультурне утворення.....	48
ЗАЗИМКО О.В.	
Розширення контекстуальності проекту особистості.....	51
ЗАРЕЦЬКА О.О.	
Самопроектування як інструмент самовизначення дорослої особистості.....	54
ІВАНЕЦЬ Т. М.	
Проблема суспільної недовіри як фактор розвитку української соціології.....	57
КИЗИМЕНКО І. О.	
Місто як соціокультурний простір.....	60
КОЛОМІЄЦЬ Т.В.	
Вища освіта у формуванні критичної свідомості молоді.....	64
KOROLKOVA E.	
Sex and gender discrimination in Ukraine.....	66
КОШОВИЙ І.О.	
Проблема свободи слова в умовах пост-тоталітарного суспільства.....	70
КРАВЧЕНКО А.А.	
Соціологія освіти як джерело формування новітнього освітнього простору.....	74
КРАМАР Т.В.	
Соціальні комунікації: механізм реалізації індивідуальної свободи.....	77

КРАСІЛЬНИКОВА О.В.

Інформатизація як тенденція розвитку сучасного суспільства.....80

КУЛАГІН Ю.І.

Предметне поле соціології: сучасний соціально-теоретичний дискурс.....83

КУПРІЙ Т.

Дистанційна форма навчання у Київському університеті імені Бориса Грінченка.....85

КУХТА М. П.

Культурні тренди самоусвідомлення в житті суспільства.....89

ЛАВРИНОВИЧ О. А.

Освіта в умовах ринкових відносин.....93

ЛАТИГІНА Н.А.

Соціальна технологізація: процес оптимізації соціальної дійсності.....96

ЛИТВИН Н.М.

Соціальний склад студентів комерційних інститутів в Україні у 1920-1930-х рр.....101

ЛІМОНЧЕНКО В. В.

Феномен соціальності у світлі богослов'я Трійці.....104

ЛІПІН М.

Ідентичність: примус та емансипація.....107

МАРТИНЮК І.О., СОБОЛЄВА Н.І.

Соціальні агенти змін в трансформації сучасних практик.....110

МОРОЗОВ А.Ю.

Актуальні проблеми соціології православ'я.....114

ПРИХОДЬКО М.О.

Онлайн-інструменти в масових протестах.....117

іншими соціальними інститутами, озброюючи їх необхідними знаннями та світобаченням. Аналіз латентних функцій інституту освіти уможливило своєчасну корекцію деструктивних практик, які супроводжують соціалізацію людини у мінливому соціумі.

Список використаних джерел

1. Фурман А.В., Шандрук С.К. Організаційно-діяльнісні ігри у вищій школі: [монографія] /Анатолій Васильович Фурман, Сергій Костянтинович Шандрук. – Тернопіль:ТНЕУ, 2014. 272
2. Тагаров Б.Ж. Поведение субъектов рынка образования в условиях асимметричной информации // Креативная экономика. – 2018. – Том 12. – № 5. – С. 607-618.
3. Spence M. Job market signalling // Quarterly Journal of Economics, vol. 87 n.3, 1973, pp. 355–374.
4. Маслов А.О. Теорія інформаційних сигналів М. Спенса в контексті теорії інформаційної економіки // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №4(130). – С. 21-32.
5. Лизанчук В. Просвітницька і маніпулятивна пропаганда в умовах нинішньої російсько – української війни // Теле- та радіожурналістика. – 2018. – Випуск 17. – С. 22–51.

*Шенетяк О.М., д.ф.н., доцент,
Київський університет імені Бориса Грінченка*

ПОЛІТИЧНА ТЕОЛОГІЯ В КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Категорія політичної філософії завжди займала чільне місце в європейській політично-філософській думці. Її корені сягають римського права, в якому вона сформувалась та розвинулась. Серед перших мислителів і правників, у творчому доробку яких присутня категорія політичної теології, необхідно назвати Марка Терентія Варрона, який розмежовував три типи теології: *theologia civilis*, тобто такі форми культу, які уряд визначав офіційними і обов'язковими для всіх громадян Риму, *theologia mythica*, до якої належить народна релігійність, тобто будь-які форми релігійного культу, які не належать до обов'язкових, але й не є забороненими законами Риму, та *theologia naturalis*, до якої належали напрацювання релігійної філософії, тобто осмислення Бога засобами людського розуму. Варронове поняття

«theologia civilis» було перекладене німецькою як «Politische Theologie» (політична теологія), і саме під цією назвою вона стала відомою.

В Середньовіччі політичною теологією називали моделі співіснування і співпраці Церкви і держави. Християнська Європа виробила дві моделі такої співпраці. Одна з них запанувала у Візантійській імперії, а згодом перейшла на всі країни Східної Європи, де більшість здобули Церкви візантійської традиції. Цю модель прийнято називати «симфонією Церкви і держави». На переконання історика Михаїла Поснова, вона була «ембріональним періодом в зародженні і первісному розвитку відносин між релігією (Церквою) і державою, що складались у християнстві» [3, с.151]. В основі цієї моделі, лежало переконання, що Церква і держава – це душа і тіло суспільства. Відповідно, Церква повинна дбати про все, що належить до царини духа, а держава – про матеріальні блага. Іншими словами, Церква повинна молитися за державу, а держава забезпечувати матеріальні аспекти життя Церкви. Саме таке розуміння вклав у модель «симфонії Церкви і держави» її фундатор, візантійський імператор Юстиніан, який у шостій новелі Номоканону писав: «Величні блага, даровані людям вищою благістю Божою, є священство і царство, з яких перше турбується про божественні справи, а друге керує і турбується про людські справи, а обидва, виходячи з одного і того ж джерела, складають прикрасу людського життя. Тому ніщо не лежить так на серці царів, як честь священнослужителів, які зі своєї сторони служать їм, молячись безперестанку за них Богові. І, якщо священство буде у всьому добре і вгідливе Богові, а державна влада буде по правді керувати довіреною їй державою, то буде повна згода між ними у всьому, що служить на користь і добро людського роду. Тому ми прикладаємо великі старання до охорони істинних догматів Божих і честі священства, надіючись отримати через це великі блага від Бога і міцно тримати ті, які маємо» [4, с.681]. Ця ж думка відобразилась у збірці церковних канонів Епанагога: «Світська влада і священство відносяться між собою, як тіло і душа, необхідні для державного ладу так само, як тіло і душа у живій людині. У зв'язку і згоді їх полягає добро держави» [4, с.683]. Так, «у Візантії і були випрацювані основні принципи церковно-державних відносин, зафіксовані в канонах і державних законах імперії, відображені у святоотцівських писаннях. У своїй повноті ці принципи отримали назву симфонії Церкви і держави» [5, с.418].

В Західній Європі домінуючою стала зовсім інша модель, яка отримала назву «теорія двох мечів» (*doctrina de duo gladii*), основу якої заклав Папа Геласій I, а розвинув Папа Григорій VII. Найбільш розгорнутий виклад цієї моделі виклав Папа Боніфацій VIII у буллі «*Unam sanctam*» 1302 року. Ця модель ґрунтується на переконанні, що Христос передав Папі два мечі – світський і духовний. Духовний меч Папа залишив собі, а світський передав монархам. Саме цим обґрунтовувалась необхідність церковної коронації при вступі на трон. Ці значення середньовічні поняття політичної теології залишались незмінними впродовж багатьох століть.

XX століття принесло зі собою кардинальні політичні, соціальні та економічні зміни. Саме в умовах цих багатогранних трансформацій знову залунало поняття політичної теології, однак у зовсім новому значенні. Фундатором нової теорії політичної теології став німецький правник і філософ Карл Шмітт (1888-1985), погляди якого після Другої Світової війни стали об'єктом нищівної критики. Переконавання Шмітта формувались в умовах суспільно-політичного хаосу Ваймарської республіки та економічної кризи, спричиненої поразкою Німеччини у Першій Світовій. Причиною проблем, які переживав німецький народ у першій половині XX століття Шмітт вважав слабкість влади. Досі жорсткі форми управління, втілювані кайзерами династії Гогенцоллерн та видатними політиками, на кшталт Отто фон Бісмарка, забезпечували порядок і стабільність у державі. Оскільки політичний хаос увійшов у дійсність німецького народу одночасно з республіканською формою управління та демократичними інститутами, Шмітт їх ототожнив. Будучи невдоволеним актуальними для його часу проблемами державного управління, він виразив критику в адрес всього демократичного ладу [1, с.71].

Як юрист та політичний філософ, Шмітт прагнув обґрунтувати необхідність радикальних дій зі сторони президента імперії Пауля фон Гінденбурга. Основою міркувань Шмітта стала стаття 48 Німецької Конституції, в якій сказано: «Якщо якась область не виконує обов'язків, покладених на неї Конституцією або імперськими законами, то президент імперії може примусити її до цього за допомогою збройних сил. Якщо в межах Німецької імперії серйозно порушуються громадська безпека і порядок, або коли наявна серйозна небезпека такого порушення, то президент імперії може здійснювати заходи, необхідні для відновлення громадської безпеки і порядку, у випадку необхідності за допомогою збройних сил». Основуючись на сказаному у Конституції, Шмітт стверджував, що права глави держави

повинні прирівнюватись до прав Бога. Бог не порушує законів природи за нормальних обставин, але, коли ситуація стає критичною, Бог чинить чудо, яке Шмітт трактував як екстраординарне втручання в природний стан речей. Роль глави держави, на переконання Шмітта, є унікальною саме тому, що він не тільки має право, а й зобов'язаний застосувати екстраординарні дії для вирішення критичної ситуації. Позиція Шмітта схилила його на сторону націонал-соціалізму, який презентував себе, як сильна влада, спроможна вийти поза межі діючого законодавства, заради встановлення ладу та народного щастя. Порушення закону та зосередження у одних руках повноти влади, як і посягання на «привілей Бога», ознаменувалися ріками пролитої крові та сліз, залишаючись неймовірно промовистим уроком історії.

Отже, поняття політичної теології зародилось у Стародавньому Римі як категорія, що окреслювала обов'язковий релігійний культ громадян Риму. В Середньовіччі цей термін означав моделі відносин Церкви і держави, а у XX столітті став назвою філософсько-правничої теорії Шмітта, яка відстоювала право глави держави на екстраординарні дії, якщо вони є необхідними для народного блага.

Список використаних джерел

1. Salter G.M. Carl Schmitt: Law as Politics, Ideology and Strategic Myth. / M.G. Salter. – New York: Routledge, 2012. – 301 S.
2. Schmitt C. Political Theology: Four Chapters on the Concept of Sovereignty. / [Translated by Georg Schwab]. – Cambridge (USA), London: MIT Press, 1985. – 70 p.
3. Поснов М.Э. История Христианской Церкви (до разделения Церквей в 1054 г.). / М.Э. Поснов. – Брюссель: Жизнь с Богом, 1964. – 567 с.
4. Правила Православной Церкви с толкованием Никодима, епископа Далматинско-Истрийского. Т. 1. – Москва: Свято-Троицкая Лавра, 1996. – 649 с.
5. Цыпин В. Церковное право: Курс лекций. / В. Цыпин. – Москва: Круглый стол по религиозному образованию в Рус. Правосл. Церкви, 1994. – 821 с.

Шенетяк О.Т., к.ф.н.,
Київський національний
торговельно-економічний університет